

HOOFDSTUK 6 Het antiquariaat

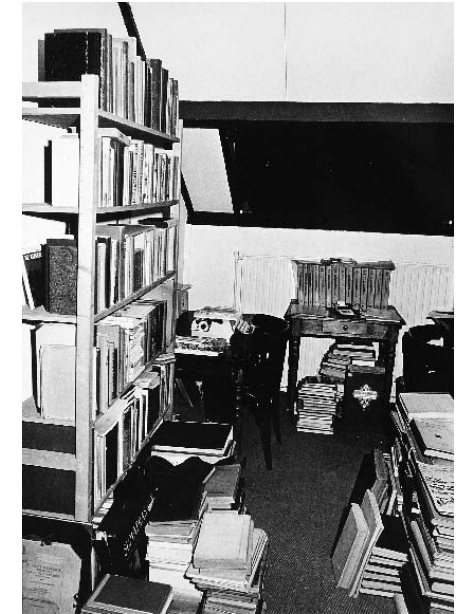

Met mijn ouders op de kijkdag bij J.L. Beijers, 1975

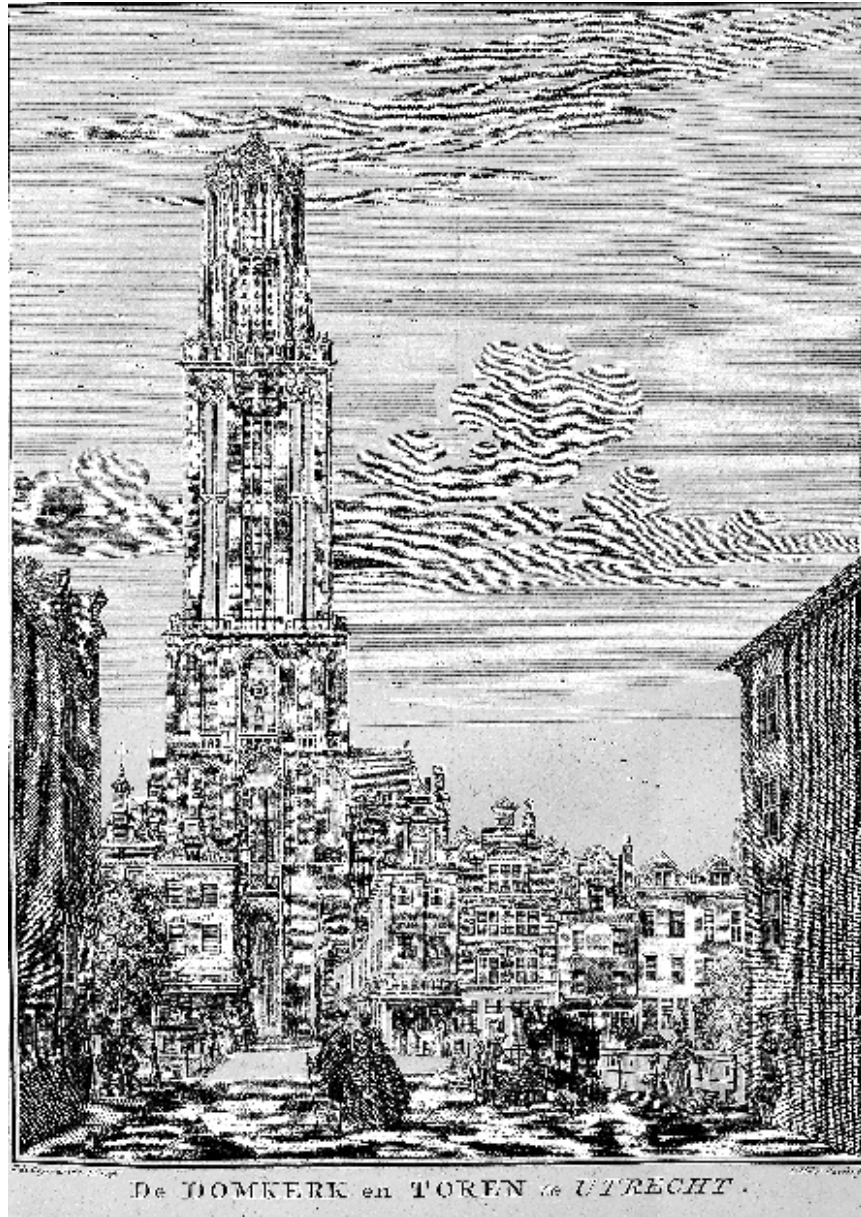
De wetenschappelijke boekhandel Wristers te Utrecht, nu onderdeel van Broese Boekverkopers, had ook een afdeling antiquariaat. Het stelde niet veel voor maar trok wel onmiddellijk mijn aandacht, toen ik daar in oktober 1974 ging werken. Op een vrijdag, tijdens de lunchpauze, liep ik bij het gerenommeerde veilinghuis in boeken en prenten J.L. Beijers binnen om meer te weten te komen over het antiquariaat. Het gesprek dat toen plaats vond met meneer Gumbert en Nel Franco verliep verrassend: ik kon de maandag daarop komen werken bij de firma. Bij Wristers werkte ik pas twee maanden min een dag, zodat ik per direct kon opzeggen en beginnen bij het veilinghuis. Mijn studie, M.O. Nederlands, heb ik wel afgemaakt in de avonduren, maar ik wist vanaf die ontmoeting, dat ik verder wilde in het antiquariaat. De periode bij Beijers is een uitstekende leerschool geweest voor mij. Dit geldt niet alleen voor mij maar voor meer, inmiddels gevestigde, antiquaren die daar het vak leerden onder leiding

van H.L. Gumbert, en Edgar en zijn echtgenote Nel Franco. Boeken over alle denkbare onderwerpen en uit verschillende perioden passeerden de revue. Beijers was in die tijd bezig het vierde gedeelte te beschrijven van de bibliotheek van de Doopsgezinde Gemeente te Amsterdam. Naast de reguliere veilingen heb ik nog aan een tweede grote bibliotheek gewerkt, namelijk die van het Koninklijk Instituut Van Ingenieurs, waarvan in 1976 het eerste gedeelte is geveild. In 1977 werd het tweede gedeelte opgehaald, dat ik wel heb versjouwd en gedeeltelijk heb beschreven maar vóór de veiling plaats vond, was ik vertrokken. Ik wist toen inmiddels uit ervaring dat een boek ontelbaar vaak ter hand genomen moet worden voordat het uiteindelijk naar de nieuwe eigenaar gaat. Als cataloguer leerde je boeken beschrijven in drie talen (Engels, Frans, Duits), tevens was het raadplegen van de handbibliotheek een belangrijk onderdeel van het werk. Na ongeveer drie jaar bij dit veilinghuis gewerkt te hebben deed ik vanaf medio 1977 ervaring op bij antiquariaat Forum B.V., toen nog gevestigd op de Oudegracht in Utrecht. Dat was direct nadat de vennoten André Swertz en Sebastiaan S. Hesselink ieder afzonderlijk verder waren gegaan. Antiquariaat Forum, altijd sterk geweest in literatuur en taalwetenschappen, ging zich steeds meer toeleggen op het bijzondere antiquarische boek. Dat was een ontwikkeling die mij zeer aantrok.

Op 1 januari 1981 zijn Wilma, mijn vrouw, en ik gestart met ons eigen antiquariaat vanuit onze woning in Nieuwegein, Zinniastraat 38, met als specialisatie reisbeschrijvingen en koloniale en maritieme geschiedenis. Via collega André Swertz konden we uit een recente aankoop van hem een grote collectie boeken over Nederlands Indië kopen. Deze verzameling is beschreven in onze eerste catalogus, die vormgegeven en gedrukt is door onze vriend Jan Schilperoord.

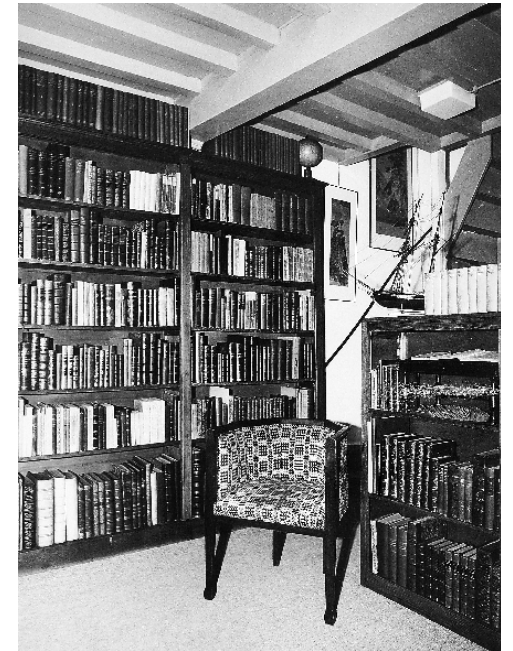
Op zolder in de Zinnastraat 38, 1981

Kopergravure naar Jan de Beijer, 1758. Lichte Gaard 2: 2e pand rechts van de Dom

Koloniale geschiedenis ‘mocht’ weer in die tijd en de belangstelling was groot voor dit onderwerp. De eerste verkopen waren positief. Na deze catalogus moest er natuurlijk weer een nieuwe catalogus komen, dus vanaf het begin heb ik veel gereisd in binnen- en buitenland om aan inkoop te komen. In het buitenland veelal samen met Wilma maar ook met collega’s: Joep Kerzee, Bubb Kuyper en Ton Kok. Enkele trouwe klanten vertellen nog wel eens dat ze langs het wasgoed dat te drogen hing moesten lopen, om op de zolderkamer te komen waar onze boeken stonden. Een goede relatie heeft het nog steeds over de aankoop die hij destijds gedaan heeft: de boeken moesten onder de bedden van de kinderen vandaan gehaald worden, zo vol was ons huis in korte tijd geworden. We zijn begonnen met een collectie boeken over Oost-Indië maar al snel werd de voorraad uitgebreid met boeken over West-Indië, Poolreizen en het vroege reisboek betrekking hebbende op alle landen. Met name op de laatste categorie *old and rare* zouden we ons steeds meer gaan toelagen.

Joep Kerzee, eigenaar van antiquariaat Het Bisschopshof, toen nog gevestigd op de Lichte Gaard 1, vertelde ons, eind 1981, dat het pand naast het zijne, Lichte Gaard 2, vrij zou komen. We slaagden erin het te verwerven en na negen maanden vanuit Nieuwegein gewerkt te hebben, werden we burens in Utrecht en tevens bevriende collega’s. De overgang van een ‘antiquariaat op afspraak’ naar een winkel in de binnenstad van Utrecht was even wennen. Twaalf jaar hebben we aan de voet van de Domtoren in ons antiquariaat gewerkt, eerst met studenten als hulp en later met Hanny Kalf als vaste medewerkster. De winkel op de begane grond begon pas goed te lopen toen we daar oude grafiek en Ja-

Interieur 2e etage op de Lichte Gaard 2, 1990

Prentbriefkaart ca. 1900. Hoek Nieuwegracht 42 – Brigittenstraat 2

56

panse prenten gingen verkopen. Bij de selectie van de Japanse prenten heeft Michel Milinkowitsch ons gedurende die tijd geadviseerd. De kunstenaar Arne Zuidhoek heeft zijn aquarellen en tekeningen tentoongesteld. De boeken, die op de verdiepingen boven de winkel stonden, verkochten we bijna uitsluitend via rechtstreekse aanbiedingen aan klanten in binnen- en buitenland, via onze catalogi en door deelname aan veelal buitenlandse beurzen. Later zouden daar de verkopen via het internet bijkomen. De toevallige passant was, gezien onze specialisatie, niet relevant. Zodoende werd de winkel min of meer een blok aan ons been, want de boeken waren belangrijker dan de prenten. Vandaar dat we op een gegeven moment besloten weer op afspraak te gaan werken. Ons oog viel op een hoekpand aan de Nieuwegracht. In oktober 1993 werd het antiquariaat gevestigd in de Brigittenstraat 2 en ons woonhuis, dat daarmee in verbinding stond, was op de Nieuwegracht 42.

Tien jaar hebben we plezierig gewoond en gewerkt vanuit deze locatie. In de eerste periode hebben we lezingen georganiseerd in het antiquariaat, met als sprekers Jurrien van Goor ('Een nieuwe geschiedenis van de Nederlandse koloniën'), Lodewijk J. Wagenaar ('Galle, VOC-vestiging in Ceylon'), Frank Lequin

('Achter de schermen van het Landsarchief te Batavia. 29 brieven van dr. Frederik de Haan aan Willemine Fruin-Mees, 1915-1921') en Vibeke Roeper ('Willem Ysbrantsz Bontekoe en zijn Journael, 1646'). Vele klanten hebben we toen mogen begroeten.

In 1983 werd ik (het jongste) lid van de Nederlandsche Vereeniging van Antiquaren (NVvA), die aangesloten is bij de International League of Antiquarian Booksellers (ILAB). Vanaf dat moment konden we deelnemen aan nationale- en internationale beurzen onder auspiciën van de ILAB. In februari 1983 deden we voor het eerst mee aan een internationale antiquarenbeurs: 4th European Antiquarian Book Fair in het Marriot Hotel in Amsterdam. Vele beurzen volgden daarna in London, Parijs, Keulen, Berlijn, Frankfurt, Mechelen, Brussel, Antwerpen, Wenen, Tokyo, Melbourne, Sydney, Boston, Los Angeles, San Francisco en New York. Op enkele beurzen hebben we maar één keer geëxposeerd, op andere beurzen laten wij jaarlijks een dwarsdoorsnee van onze voorraad zien. Het was plezierig een stand te delen met Bubb en Jutta Kuyper (Parijs 1988, Keulen 1996 en Wenen 1998), Erik en Lot Ariëns Kappers (Tokyo 1990) en nog steeds ieder jaar met Ben Hartevelde in New York. Op de congressen,

die om de twee jaar in een ander gastland georganiseerd worden door de ILAB, hebben we vele vriendschappen gesloten met buitenlandse collega's. Ook indirect ben ik bezig geweest met mijn vak. Vele jaren heb ik verschillende functies bekleed binnen het bestuur van de N.V.v.A. en de beurscommissie. In het Beursmagazine 'Van droomreis naar wereldreis', uitgegeven ter gelegenheid van de antiquarenbeurs in het Rai Congrescentrum maart 2003, is een bijdrage van mijn hand opgenomen: 'Van continent naar continent'. Dit artikel gaat

Interieur Brigittenstraat 2, 1994

57

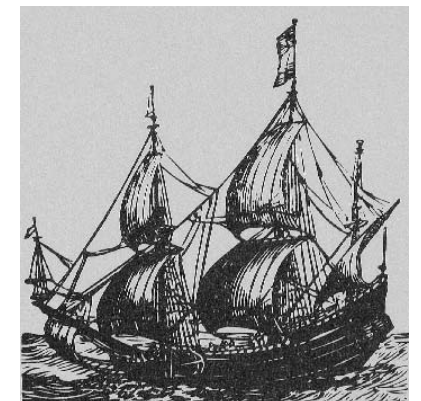
Catalogus omslagen

over reizigers, voornamelijk zwarte mensen, die naar Europa of Amerika vertrokken. Aan deze werkzaamheden heb ik met veel plezier deelgenomen, omdat ik zo ook via een andere invalshoek met mijn beroep bezig kon zijn.

In de loop der jaren hebben we regelmatig particuliere bibliotheken kunnen kopen. Daaronder waren verschillende omvangrijke collecties: professor dr. F.S. Eringa (Cat. 21, Indonesische taalkunde, 1985), Hasan Sastraatmadja (Cat. 38, Indonesische geschiedenis, 1987), een verzameling over de Pacific (Cat. 42, 1988), dr. J. Stellingwerff (Cat. 68, relatie Nederland-Japan, 1993 en Cat. 104, relatie Nederland-Nieuw Nederland, 2000), B. Poulie (Cat. 71, 73, 79, reisboeken en Nederlandse geschiedenis, 1993-1994), verzameling pamfletten en boeken over slavernij (Cat. 99, 1998), boeken uit missiebibliotheken (Cat. 111, 2002), rev. William John Fisher Lydecker (Cat. 113, Nederlanders in Amerika, 2002), Paul Schröder (Cat. 116, Afrika, 2003), Berend ten Hoove (Cat. 124, vroege reisboeken, veelal in de Nederlandse taal, 2005). Belangrijke aankopen waren ook de maritieme bibliotheken van J. van Goor, W.A. van der Hidde en mevrouw J.B. van Overeem. In 1982 hebben we samen met collega Simon Emmering een catalogus gemaakt over The East- and West-Indies (Cat. 6). Ook hebben we drie catalogi gemaakt met Japanse prenten (Cat. 52, 57 en 66, 1990-1992). Verder hebben we de collectie Indonesiana van antiquariaat J.W. Janbroers (Cat. 4, 1981) en H. A. Vloemans (Cat. 60, 1991), beiden uit Den Haag, overgenomen en de uitgeverij van C. Broekema en Simon Emmering, beiden uit Amsterdam. Later kochten we ook grote delen van hun antiquarische voorraad. Een duidelijke lijn in al deze aankopen is de verschuiving van het 'gewone' antiquarische boek naar het bijzondere en bibliotheekboek.

In 1986 heeft grafisch ontwerper Frank Sneeep de nieuwe huisstijl voor ons drukwerk ontworpen. Vanaf die tijd bestaat ons logo uit een afbeelding van een spiegelschip of Oostindiëvaarder. Vele drukkers van reisjournalen in de 17e eeuw gebruikten dit schip als drukkersmerk.

Twee naslagwerken zijn door ons uitgegeven: Haks & Maris, Lexicon of foreign artist who visualized Indonesia (1600-1950) (Utrecht 1995) en Peter van Wie-

Interieur tuinkamer Langendijk, 2005

60

chen, Vademecum van de Oost- en West-Indische Compagnie (Utrecht 2002). Aardig is nog te vermelden dat twee mahoniehouten boekenkasten uit het vermaarde antiquariaat van Max Elte op de Korte Poten in Den Haag thans door ons in gebruik zijn.

De kaartenbakken, gevuld met kaarten waarop de beschrijving van een boek getypt stond, hebben plaats gemaakt voor de computer. De boekhouding was eveneens tijdrovend en werd handmatig bijgehouden. Wilma heeft ervoor gezorgd dat de administratie nu volledig is geautomatiseerd.

Op een gegeven moment wilden we toch wat meer groen om ons huis zien, vandaar dat we in november 2003 verhuisden naar de kleine stad Vianen in de provincie Utrecht. In 2005 kwam een klant bij ons op bezoek, de heer R.P.G.A. Voskuil, die vertelde dat hij in het verleden regelmatig in ons huis op de Langendijk was geweest, omdat zijn broer hier gewoond had en er zijn huisartsenpraktijk voerde. Hij kon ons aardige wetenswaardigheden vertellen over het huis. Ook hij moest toen nog even memoreren dat hij bij ons op zolder in Nieuwegein de eerste boeken had gekocht.

Voor de veilingcatalogus van het eerste gedeelte van de bibliotheek van Boudewijn Büch, die in november 2004 bij het veilinghuis Bubbe Kuyper geveild werd, heb ik het voorwoord mogen schrijven. Tijdens de opening van de tentoonstelling: *Herkomst Boudewijn Büch*, in het Teylers Museum (februari 2005) heb ik een lezing gehouden. Beide gelegenheden stelden mij in staat nader in te gaan op mijn relatie met Boudewijn Büch, maar vooral ook om iets te vertellen over de samenstelling van zijn omvangrijke collectie. Boudewijn Büch was niet iemand die in stilte verzamelde. Op televisie en in zijn boeken deed hij regelmatig verslag over zijn aankopen. Hij vertelde dat altijd op een uitzonderlijk enthousiaste manier. De meeste verzamelaars zijn echter minder extravert. Mijn contacten met die collectioneers zijn minstens zo interessant en leveren stof voor vele mooie verhalen, maar *my lips are sealed*. Via het internet komen bestellingen binnen van mensen die wij niet kennen, dat is goed voor de omzet, maar een verkoop aan een bestaande relatie wordt door ons meer gewaardeerd.

Inmiddels hebben wij zelf de 'Oost' en de 'West' bezocht en zijn enthousiast over ons verblijf daar. Zelf in contact komen met mensen ter plekke is boeiend, maar ook met verzamelaars die boeken over land- en volkenkunde collectioneren, praten we graag over 'het reizen' (*fireside-travellers*). De ars apodemica, actief of passief, blijft fascinerend.

61

Na vijftig jaar houden wij nog steeds veel van ons vak en stellen wij het op prijs onze klanten persoonlijk te ontmoeten bij ons in het antiquariaat, bij hen thuis of op kantoor, of op een antiquairenbeurs. Wij danken onze relaties voor hun, vaak al jarenlange, vertrouwen.

Iedereen is van harte welkom in Vianen, wel graag telefonisch uw bezoek aankondigen.

Tot ziens in Vianen.

Gert Jan en Wilma Bestebreurtje